

Pohjankehtoailakki

Polarblära

Silene involucrata subsp. *tenella*

Uhanalaisuusluokka (IUCN): äärimmäisen uhanalainen (CR)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 1066/2023)

Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

EU:n lajikoodi: 6181

Luontodirektiivin laji (liitteet II ja IV)

BOR suojelutaso epäsuotuisa huono, heikkenevä

Luonnehdinta

Pohjankehtoailakki on monivuotinen, 10–20 cm korkea ruoho. Kasvilla on kapealehtinen ruusuke ja tavallisesti vain yksi, yläosastaan nystykarvainen ja tahmea varsi. Kukinnossa on 1–3 vaaleaa, hieman punertavaa kapeaa ja pystyä kukkaa. Suomessa esiintyvä muoto eroaa muista Fennoskandian pohjankehtoailakeista muun muassa karvoituksensa perusteella.

Elinympäristö ja levinneisyys

Pohjankehtoailakki on kalkinvaatija, joka kasvaa avoimina pysyvillä kallioiden rapautumapinnoilla, matalasammaleissa kallionraoissa ja pengermillä. Suomessa lajilla on vain yksi vakituinen esiintymä Kuusamossa Kitkajoen laakson kalliopahdalla. Lisäksi Sallassa on ollut yksi satunnaisluontoinen esiintymä.

Nykytila ja uhkatekijät

Viime vuosisadan alun runsas keräily vähensi pohjankehtoailakin kantaa Suomessa. Populaatio on edelleen suuresti taantunut 1990-luvun puolivälin jälkeen, jolloin esiintymässä oli arviolta 500 yksilöä. Vaikka laji on rauhoitettu ja sen ainoa esiintymä sijaitsee suojelualueella, sitä uhkaa edelleen laitton keräily. Pohjankehtoailakin säilyminen edellyttää kallion rapautumisprosessia, jolloin uutta paljasta kasvutilaa on jatkuvasti saatavilla. Sen populaatiokoko on pienentynyt viime vuosina alle sataan yksilöön, koska kasvualusta on sammaloitunut kalliopinnan rapautumisen hidastuttua. Lisäksi populaation suppea-alaisuus tekee sen alttiiksi erilaisille satunnaistekijöille.

Hoitosuosituks

Pohjankehtoailakin kasvupaikka on luonnontilainen. Populaatiota seurataan jatkuvasti. Kasvupaikalla tarvitaan kiireesti hoitotoimia paljaan kasvualustan varmistamiseksi esimerkiksi sammalikkoo poistamalla. Populaatiota voidaan vahvistaa siemeniä kylvämällä, sillä 1990-luvun lopulla kasvupaikalla tehdyissä kylvökeissa siementen todettiin itävän hyvin.

Lähteet

- Hämet-Ahti, L., Kurtto, A., Lampinen, R., Piirainen, M., Suominen, J., Ullvinen, T., Uotila, P. & Väre, H. 2005. Lisäyksiä ja korjauksia Retkeilykasvion neljanteen painokseen. Lutukka 21: 41–85.
- Ilmonen, J., Rytteri, T. & Alanen, A. (toim.). 2001. Luontodirektiivin kasvit ja selkärangattomat eläimet – Suomen Natura 2000 -ehdotuksen luonnontieteellinen arviointi. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 510. 177 s.
- Jäkäläniemi, A. 2012. Pohjanailakki – polarblära. Teoksessa: Rytteri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (toim.). Suomen uhanalaiset kasvit. S. 312–313. Tammi, Helsinki.
- Kalliovirta, M. 2017. Pohjanailakki (*Silene involucrata* Rafin. ssp. *tenella* (Rupr.) Walters). Teoksessa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. S. 250–251. Suomen ympäristö 1/2017.

Kuva: Tiina Laitinen